

A MAGYAR KIRÁLYI FÖLDMŪVELÉSÜGYI MINISZTERIUM KIADÁSA

RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK: BR. PRÓNAY GYÖRGY DR.
HELYETTES ELNÖK: TÓTH JENŐ DR.

TAGOK:

BUDAY BARNA   SZTANKOVICS JÁNOS
NÉMETH JENŐ   WELLMANN OSZKÁR DR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CZVETKOVITS FERENC DR.

SEGÉDSZERKESZTŐ:

SUHAYDA TIBOR

SZERKESZTŐSÉG:

BUDAPEST, V., KOSSUTH LAJOS-TÉR 11. SZ., II. 202.

---

6. FÜZET

A NYÁRI TALAJMŪVELÉSRŐL

ÍRTA:

GYÁRFÁS JÓZSEF

M. KIB. GAZDASÁGI FŐTANÁCSOS

AZ ORSZ. M. KIB. NÖVÉNYTERMELESI KÍSÉRLETI ÁLLOMÁS
IGAZGATÓJA

OLVASD EL, ŐRIZD MEG ÉS GYŪJTSD KÖNYVTÁRBA!

Eddig megjelent füzetek:

1. *Dr. Hutjra Ferenc:*
A védőoltásokról.
2. *Székács Elemér:*
**Gyakori hibák a tavaszi talaj-, vetési-
és növényápolási munkáknál.**
3. *Dr. Plósz Béla:*
Tudnivalók a lótenyésztés köréből.
4. *Dr. Wellmann Oszkár;*
Az újszülött állatok gondozása.
5. *Dr. Aujeszky Aladár:*
A veszettség ellen való védekezés.

A nyári talajművelés.

Írta: **Gyárfás József**

m. kir. gazdasági főtanácsos, az Orsz. m. kir. Növénytermelési
Kísérleti Állomás igazgatója.

Csupa gond, szüntelen munka a gazda élete. A határban még pengenek a kaszák, kattognak az aratógépek, búgnak a cséplőmasinák, még be sincs takarítva az idei termés, szóval a gazda még a jelen gondját sem vetette el, de a gazdálkodás szakadatlan folyásában máris a *jövő évi* termésre kell gondolnia, már az arató nyomában meg kell kezdeni mindama munkákat, amelyek a jövő évi termés sikerének alapjait megvetik.

A gazda termése nagy mértékben függ attól is, hogy miképen műveli földjét. Rosszul művelt talaj nagy termésekkel nem fizethet.

A földet nyáron sem lehet hétszámra magára hagyni. Elsősorban is minden gazda, aki komolyan akarja, hogy nagy termései legyenek, a *korán*, vagyis a május vége felé, júniusban *lekerülő takarmánynak*, *úgy-szintén minden kalászosnak tarlóját lehetőleg a kasza nyomában feltörni*. Miért? Mert ezzel mázsaszámra fokozza a jövő évi termését.

Még a háború előtt egy temesvármegyei uradalom búza után zabot úgy vetett, hogy a tábla egy részét aratás után rögtön felszántotta, egy másik részén pedig a tarlót feltöretlenül hagyta. Ősszel az egész tábla egyformán mély szántást kapott. Az őszi szántásban tehát nem volt eltérés, csak mint mondtam, a tarlótörésben. Mégis nagy volt a különbség a termésben! A táblának azon a részén, ahol a tarlót feltörték, 5 q. zabbal több termett holdankint. Hasonlóan járt egy nyitravármegyei uradalom is: ott a tarlótörést a zab kat. holdankint $8\frac{3}{4}$ q. szalma- és $5\frac{3}{4}$ q. magterméstöbblettel hálálta meg. Még műtrágya és nemes vetőmag után is ritkák az ekkora terméstöbbletek!

De nemcsak kalászosra, hanem meg *kapásra* is jó hatású a tarlótörés. Répatermésére vonatkozólag számolt be egy gazda arról, hogy az arató nyomában végzett tarlótörés után kat. holdankint átlag $18\frac{1}{2}$ q-ával volt nagyobb a gyökértermés, mint ahol a tarlót csak az őszi vetés befejezése után szántotta fel.

A talajmunkák közül még csak az őszi szántás hat annyira áldásosan és termésfokozóan, mint a tarlótörés. *Amint tavasziak alá az őszi szántásnak, úgy az arató nyomában végzett tarlóbuktatásnak sem volna szabad tehát egy*

gazdaságban sem elmaradnia. Igaz, hogy ez súlyos követelés a legnagyobb munka idején. De amely gazdaság nem bír tarlóival idejekorán megbirkózni, az kifogástalannak nem mondható. Ott vagy a kezelésben, vagy a felszerelés körül van hiba. Az ilyen gazdaság nem terem annyit, mint amennyit teremne, ha ott a tarlókat idejében feltörnék.

Különösen a nagyobb gazdaságoknak okoz a tarlóbuktatás gyors végzése nagy gondot és nehézséget. Ez azonban nagy munkabírású tarlótántó eszközök és gépek beszerzésével legyőzhető. Ilyenek a tárcsásborona, a soktestű hántóékék, különféle kultivátorok stb.

A kisközgazda a tarlótörés dolgában rendszerint annyival van a nagyobb gazdaságokkal szemben jobb helyzetben, hogy földjéhez viszonyítva aránylag nagy az igaállománya, tehát csak jóakarátán és szorgalmán múlik, vajjon rögtön feltöri-e tarlóját vagy meghagyja-e szégyenszemre és saját nagy kárára késő őszig, sőt tavaszig. Akinek van földje, de nincs állata, annak is érdemes bérelt fogattal a tarlót feltöretetni, mert az még mindig nem kerül annyiba, mint ami annak a termés-csökkenésnek értéke, amelyet az okoz, hogy a tarló késő őszig vagy tavaszig feltöretlenül marad.

Aki nem minden tarlóját bírja közvetlenül a kasza nyomában feltörni, legalább azokon a földeken végezze el mielőbb a tarlóbuktatást, amelyekbe még ősszel vetni akar.

Aki előtt azonban a tarlótörés ismeretlen fogalom, vagy szokatlan munka, annak el kell magyaráznom azt is, hogy hát miért is olyan áldásos, miért annyira termésfokozó a tarlótörés?

Hazánkban a nyár rendszerint száraz, aratás után a meg nem bolygatott tarló teljesen kiszárad és ha csak nem egészen laza a talaj, az kőkeményre összeáll. Az ilyen földben megszűnik minden élet, minden tevékenység. A tarlótöréssel ellenben a talaj működését újra felélesztjük, mire a talajban a tarlómaradványok, a trágya is élénk korhadásnak indulnak. Mind ez által az új termés számára kész, vagyis a növény által könnyen felvehető táplálék képződik a talajban. Már egyrészt ettől is nagyobb lesz a jövő évi termés.

Másrészt az új vetés nemcsak jobban táplálkozik majd a feltört tarlóban, de abban több nedvességre is talál. A tarlótöréssel a talaj tetején omlós, porhanyó földréteget teremtünk, ez pedig megakadályozza annak a nedvességnek elpárolgását, amely aratáskor még a talajban megvan. A feltört tarló azonkívül jól magába fogadhatja a nyári csapadékot, legyen az akár kis nyári eső, akár felhőszakadás és a nedvességet átadhatja a mélyebb talajrétegeknek, amelyek azt a jövő termés javára magukban elraktározzák. Tudós megfigyelések kimutatták, hogy csak azzal, hogy a tarlótöréssel a nyári nedvességet talajunkba felfogjuk és ott megőrizzük, jövő évi termésünk átlag 15%-kal már megjavítottuk! Nemcsak a közmondásossá vált májusi esőtől, nemcsak a tavasziak alá megadott őszi szántástól, de attól is függ termésünk nagysága és sikerülte, hogy idejében tarlót törtünk-e vagy sem.

A tarlótörés még más úton-módon is biztosítja és fokozza a termést.

Minden gazda előtt ismeretes, hogy nagy termés csak *tiszta* földben lehet. De úgy látszik, sok gazda azt már nem tudja, vagy ha tudja is, nem törődik vele, hogy a *legkíméletesebb gyomirtás*: a helyes és gondos talajművelés. Ez pedig a tarlótöréssel kezdődik. A feltört tarlóban a pergés és a gyommag jó része kicsirázik, majd a későbbi nyári munkával az árva kelés

és a kikelt gyom elpusztul. A tarlótöréssel vezetjük be továbbá az évelő gyomoknak, mint a *tarack*-nak és *szulák*-nak, másnéven: *folyondár*-nak irtását is.

Akinek földje nagyon tarackos, a kalászos lekerülte után a tarlót lehető sekélyen hántsa meg és ha szárazra áll az idő, hengerezze is le. Ha hantosabb a szántás, a hengerezést kösse össze boronálással. Amint azután a tarló kizöldült, vagyis a tarack jól kihajtott, azt vagy legeltesse le juhval, vagy ha nincs birkája, a tarackkelést élesfogú boronával vagy kultivátorral tépesse ki, vagy ekével forgassa ki. Ahányszor nyáron át a tarackos szántó időközben kizöldül, ugyanannyiszor kell hajtásait ilyen módon elpusztítani. Ősszel pedig legjobb az így kezelt földbe erősen beárnyékoló növényt vetni, hogy az a még kihajtó tarackot elnyomja. Erre a célra a búzánál vagy rozsnál sokkal megfelelőbb a korai takarmányt adó búzás vagy rozsos őszi bükköny, őszi borsó, vagy szösös bükköny esetleg a pannon bükköny.

A szulákot vagy folyondárt is hasonlóan kell irtani. A szulák a beárnyékolást nem tűri és ezért szulákos földbe sűrű állású növényt, mint takarmányt, esetleg kendert vetünk. A szulák már ettől is meggyengül. Ha azután a takarmány vagy a kender lekerültekor rögtön tarlót törünk, majd a szulák hajtásait megismételt boronálással, kultiválással, vagy szorgalmas szántogatással megsemmisítjük, akkor a szulák csakhamar kipusztul.

Ez az irtás, különösen a taracké, nedves, meleg nyárban sikerül legjobban, úgyhogy sokszor már egy év alatt végleg megszabadulunk tőle. Ha azonban egy év alatt még teljesen nem pusztulna ki, a következő évben az irtó eljárást megismételjük.

Irtani, egyre csak irtani kell a gyomot! Nemcsak közvetlenül árt a gyom a vetésnek, azzal t. i., hogy fojtogatja, hanem *a gyom egyben bölcsője és tanyája a sok káros féregnek*, amely a gondatlan gazda vetését állandóan dézsmálja.

Nemcsak a leghathatósabb gyompusztítás, de egyben a legalaposabb rovarirtás is *a jó talajmívelés*, amelyet — ismétlem! — már a tarlótöréssel kell megkezdeni. Mert *aki hagyja a gyomot kénye-kedve szerint nőni és elhatalmasodni, az maga tenyészt magának a legnagyobb ellenségeit, a termését megtizedelő kártékony rovarokat!* A drótféreg, a bagolypille hernyója, népiesen: a mocskos pajor vagy porkukac, továbbá a szalmadarázs lárvája, az ú. n. szárkukac és még sok más rovar ellen legjobban a tarlótöréssel és egyáltalában azzal védekezhetünk, hogy gyomot, dudvát földünkön nem tűrünk.

A feltört tarlóban továbbá *egészségesebb* lesz a vetésünk a következő oknál fogva is. A talajban temérdek sok a betegséget okozó gomba és penész. Minél kevésbé szellőztetjük talajunkat, minél kevésbé vagyunk azon, hogy alapos míveléssel talajunkat beérleljük, hogy tarlóbuktatással a tarlómaradványok gyors elkorhadását előmozdítsuk, annál jobban elszaporodnak a betegségek okozó apró lények és később annál jobban elhatalmasodhatnak a vetésen.

Akik tarlót nem szoktak törni, azt szokták mentségül felhozni, hogy nyáron a legtöbbször a tarló annyira száraz és kemény, hogy abba talajmívelő eszköz be sem hatol. Ezért kell, mint már említettem, *a tarlótörésnek rögtön, az arató nyomában nekifogni*. Ekkor ugyanis van még annyi nedvesség a tarlóban, hogy azt jól meg lehet munkálni. A jó gazda ahhoz,

hogy tarlót törjön, nem várja be a keresztek lehordását sem, hanem össze-
rakásuk után azonnal feltöri a közöket, a keresztek helyeit pedig mindjárt
a lehordás nyomában. A rögtön feltört tarló és aközött, amelyet akár csak
1—2 hét múlva törünk fel, a talajmunkában — különösen szárazság
esetén — akkora különbség szokott mutatkozni, hogy nem egy gazda
a tarlótörésnél a keresztek átrakja a már feltört közökre, hogy a keresztek
helyein is azonnal lebuktathassa a tarlót.

Néha azonban a legjobb szándék ellenére sem képes a gazda minden
tarlóját a kasza nyomában feltörni, mire a tarló megkeményedik és esetleg
az ekét be sem veszi. Ekkor legalább azt tegye meg, ha kínlódással jár is,
hogy terhelt fogasboronával vagy porhanyítóval tépesse ki a tarlót, amivel
a föld tetején porhanyó réteget terem. Ha ez egyszeri menetben nem
sikerül, járassa a fogast, illetve a porhanyítót több ízben egymásután,
esetleg felváltva.

Ha pedig ekével megy neki az ilyen keményebb tarlónak és az hantos-
szántást ad, azt fogasboronával és hengerrel azonnal aprózza el.

Különben is *nemcsak a tarlótörésnél, de minden nyári szántásnál száraz-
ságban az esetleges rögöket boronával és hengerrel mielőbb el kell aprózni.*
Arra kell tehát törekedni, hogy nyáron át a talaj tetején ne rögök éktelen-
kedjenek, hanem omlós, porhanyó föld nyugodjék, ha az mindjárt egy-két
ujjnyinál nem is vastagabb.

Mire való ez a porhanyó földtakaró?

Ez először is arra jó, hogy nem engedi a talajban levő nedvességet
elpárologni, de másrészt beengedi a levegőt és a csapadékot a talajba és
mint említettem, ezzel feléleszti és fenntartja a talaj tevékenységét. Mind-
ennek következménye pedig, hogy földünk még aszályban is *beérik és egyre
mélyebben felporhanyul.* Az a föld, amelyen tarlót törtünk, amelynek tetején
laza védőréteget teremtettünk, pár hét múlva a legnagyobb szárazságban
is omlós, porhanyó szántást fog adni, végeredményben tehát olyan vető-
ágyat, melybe az ősziakat *eső nélkül is* idejében elvethetjük, míg a fel nem
tört tarló szárazságban az ekét, a sokszor már csak megkésetten beálló
őszi esőig, be sem veszi, vagy csak vakbarázdáktól elcsúfított, össze-
vissza rögökre feltépett szántást ad.

Laza talajt ugyan bármikor lehet megszántani, de *még futóhomokon
sem szabad a tarlóbuktatást elmulasztani,* nemcsak a tarlótörésnek már
elmondott sok jóoldala miatt, hanem azért sem, hogy a tarlót mielőbb
bekeverjük a talajba és azzal szaporítsuk annak televénytartalmát.

Sok gazdának azonban hiába beszélnek a tarlótörés szükségességéről
és áldásos voltáról, mert erre azt kérdi, *hogya a tarlót mind feltöri,
akkor hol legeltesse jószágát?* A tarlólegeltetés idejétmulta, maradi rossz
szokás, mely már nem illik bele a mai viszonyokba. A *tarlólegelő a leg-
drágább legelő.* Az a növény, mely olyan földbe kerül, ahol tarlót nem
törtek, holdankint sok mázsával kevesebbet fog teremni. Ez pedig nagyon
drága bér a tarlólegelőért, amelyen a jószág sok harapnivalót úgysem talál.
Tarlót legfeljebb sertéssel legeltessünk. Ez arra is jó, hogy a sertés sok
férget túr ki a földből. A többi állattal pedig ne a tarlót legeltessük, hanem
elegendő más legelő hiányában termesszünk nekik a szántóföldön külön
takarmányt. Ezzel jobban táplálhatjuk állatainkat, másrészt pedig nem
kell attól tartani, hogy azért egyéb termésünk kevesebb lesz. Különösen
ha hereféléket, mint lucernát, baltacimet, vörösherét, bíborherét, homokon
nyúlszapukát termesztünk, vagy más pillangósvirágú takarmánynövénye-
ket, mint őszi és tavaszi bükkönyöket, borsókat vetünk szántóföldünk

egy részén, ezek javítják és gazdagítják is a földet. Azonfelül sok és tápláló takarmányt, még időszakos legelőt is adnak, a bővebb és jobb takarmányozás folytán több és tartalmasabb lesz az istállótrágyánk. Mindennek pedig mi lesz a következménye? Az, hogyha szántóföldünk egy részén takarmányt is termesztünk, a többi részén nagyobb lesz a gabona- és kapás-termésünk, mint volt előbb az egész területen, ahol tarlót a legeltetés miatt nem törtünk.

Sokszor vitatkoznak a gazdák azon, hogy a tarlót sekélyen vagy mélyen kell-e feltörni. *Az általános szabály az, hogy a tarlótörést végezzük minél sekélyebben, kb. csak 3 ujjnyi mélyre.*

Csak hogy minden szabály alól van kivétel. Mélyebbre a tarlót akkor kell feltörni, ha a tarló már annyira kemény, hogy sekélyen nem bírjuk meghántani, vagy trágyát akarunk alászántani, vagy a tarlóba másodnövénnyt, kölest, mohart, csalamádét stb. akarunk vetni. Nagyon kötött talajon száraz viszonyok közt a gazdák szintén rögtön mélyebbre szokták a tarlót megszántani, mert azt tapasztalták, hogy *szárazságban őszi* alá később nem bírják földjüket mélyebbre megmunkálni, mint amilyen mélyre a tarlótöréssel lementek. Mélyebben törjük fel a tarlót a nyár derekán, vagy végén lekerülő növény, mint csalamádé, mohar, vagy utolsó kaszálása után feltört here, valamint a kapások után, különösen ha utánuk még őszi akarunk vetni. Ott, ahol sok a gabonafutrunka, másnéven: csócsároló, amely aratás után a tarlóra kipergett gabonamagból él, szintén jó a tarlót rögtön mélyebbre alászántani, mert ezzel a kipergett magot a bogár szája elől elföldeljük.

A tarló feltörésével azonban a talaj nyári munkája még nem ért véget. A feltört tarlót — különösen szárazságban — ajánlatos azonnal megboronálni és ha hantosabb, le is hengerezni, hogy ezzel, többek közt a kihullott gabona és a gyom kikelését is előmozdítsuk. Aszerint azután, amint eső megtömi, vagy amint erősebben kigyomosodott, több heti időközben a feltört tarlót újból megmunkáljuk. Elsőízben feltörése után a tarlónak rendszeren 2—3 hét múlva szükséges új boronálást adnunk, azután az ekét kell elővenni.

Kérdés már most, nyáron hányszor szántunk?

A nyár elején lekerülő növény után őszi alá a régi szabály szerint háromszor kell szántani. A sekély tarlótörésre kb. 4—6 hétre következik a keverőszántás. Ez lehetőleg olyan mélyre történjék, mint amilyen mélyre a rendszeres őszi szántásnál az ekét járítani szokták. Rá 4—6 hétre következik a sekélyebb, középmély vetőszántás.

Az egyes szántások között azért kell több heti időközöt hagyni, hogy a föld pihenjen és beérjen. Utóvégre a földet agyondolgozni, agyonszántani is lehet. Ebből azonban nem az következik, hogy az egyes nyári szántások között ne tartsuk a föld tetejét állandóan nyitott és gyomtalan állapotban. *Sőt minden nyári szántást az eke nyomában, amint teteje megpirkadott, különösen szárazságban azonnal el kell boronálni.* Az egyes szántások közt is, ha eső összeiszapolta a talaj felületét, vagy a gaz nagyon bujik, a talaj tetejét újból fel kell porhanyítani. Ha az eke nagyobb rögöket hozott volna fel, száraz időben a szántást le is hengerezzük és ha a rög már kezd szétesni, újból fogasolunk. Nedvesebb időben természetesen a borona és a henger helyett az eső omlasztja szét földünket.

Merev szabályok szerint nem lehet gazdálkodni: a most elmondott három szántást sem lehet mindig előírás szerint végezni. Így lehetséges, hogy kötött talajon szárazságban a keverőszántást nem vehetjük mélyre:

az eke nagy hantokat vet fel. Ilyen esetben a keverő szántást ne vegyük mélyebbre, mint ameddig omlós szántást kapunk, vagyis ameddig a feltört tarló alatt a föld megporhanyult. A keverőszántás alatt a föld újból mélyebbre porhanyul meg, úgy hogy a vetőszántást már mélyebbre vehetjük.

A három szántás sem lesz mindig „szántás“, mert az egyik vagy másik szántásnál az ekét pótolhatja a tárcsásborona, a kultivátor, sőt néha a fogasborona is. Így pl. laza talajon a tarló kitephető fogasboronával, vagy porhanyítóval is. Omlós és tiszta földön a vetőszántást is sokszor jól pótolhatjuk tárcsázással, esetleg fogasolással vagy kultivátorral való megjáratással.

A nyári talajmunka attól is függ, hogy mennyi idő áll ahhoz rendelkezésünkre. Hiszen augusztusban szeptemberben lekerülő növény után őszi alá már csak kétszer, illetve egyszer szánthatunk. E szántások mélysége is a föld állapotához igazodjék. Ekkor is egy szántást lehetőleg olyan mélyre vegyünk, hogy vele a művelt feltalajt egész vastagságában megforgassuk.

Szóval a gazda mindig az időjáráshoz és földje állapotához mérje a talajmunkát, de azt ne sajnálja földjétől sohase, még nyáron át sem. Mert a rosszul művelt föld rosszul fizet. Csak a gondosan megmunkált talajból sarjadzhatik nagy termés és fakadhat jólét!

